

Пчелинська Г.В., старший викладач
кафедри обліку і оподаткування
*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

АЛЬТЕРНАТИВНІ ПАРАМЕТРИ ОЦІНКИ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ОЗНАКОЮ СУТТЄВОСТІ

Пчелинська Г.В. Альтернативні параметри оцінки витрат за ознакою суттєвості. Представлені у статті результати дослідження законодавчо-нормативної бази формування витрат комерційних підприємств дали змогу виявити та систематизувати альтернативні параметри оцінки елементів фінансової звітності, що впливають на витрати, які потребують визначення та вибору критеріїв суттєвості. Встановлено, що прийняття управлінського рішення щодо якісних та кількісних ознак суттєвості дає змогу визначити на практиці внутрішні резерви підвищення ефективності управління витратами.

Ключові слова: витрати, аналіз, параметри оцінки, управління, суттєвість.

Пчелинская А.В. Альтернативные параметры оценки по критериям существенности. Представленные в статье результаты исследования нормативно-правовой базы формирования расходов коммерческих предприятий позволили выявить и систематизировать альтернативные параметры оценки элементов финансовой отчетности, влияющие на расходы, которые требуют определения и выбора критериев существенности. Установлено, что принятие управленческого решения относительно качественных и количественных характеристик существенности позволяет выявить на практике внутренние резервы повышения эффективности управления расходами.

Ключевые слова: расходы, анализ, параметры оценки, управление, существенность.

Pchelynska H.V. Alternative parameters of costs assessment based on materiality. The results of the study of the legislative and regulatory framework for the formation of expenses of commercial enterprises presented in the article allowed revealing and systematising alternative parameters of assessment of elements of financial reporting that affect costs that require determination and selection of criteria of materiality. It is determined that managerial decision-making on qualitative and quantitative indicators of materiality allows determining in practice internal reserves of increasing the efficiency of cost management.

Key words: costs, analysis, parameters of evaluation, management, materiality.

Постановка проблеми. Категорія «витрати» впродовж тривалого часу залишається однією з ключових у практиці управління будь-яким підприємством, оскільки напряму впливає на фінансові результати діяльності, та у сфері наукових економічних досліджень, бо дає змогу визначити резерви підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання.

Окрім елементи системи управління витратами підприємства (суб'єкти, об'єкти, принципи, функції, методи тощо) та їх взаємозв'язок розглядали у своїх працях представники вітчизняних та зарубіжних наукових шкіл. Однак динамізм економічного середовища у сучасних умовах реформування в напрямки інтеграційних процесів в Україні зумовлює постійне удосконалення методології управління витратами підприємства (зокрема, аналізу витрат) з метою виявлення наявних резервів підвищення їх ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління витратами підприємства досліджувалися у наукових напрацюваннях таких відомих вітчизняних та зарубіжних учених, як І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, М.Г. Грецак, С.Ф. Голов,

І.Є. Давидович, П. Друкер, К. Друрі, П.В. Іванюта, Т.І. Карпова, Г.В. Козаченко, Є.В. Мних, Г.О. Партин, Г.В. Савицька, Є.М. Рудніченко, А.А. Турило, Ю.С. Цал-Цалко, В.І. Чиж, М.Г. Чумаченко та інші.

Аналіз витрат підприємств як складник системи управління розглядається науковцями також у багатьох посібниках, підручниках з аналізу господарської діяльності, управління витратами, є предметом дослідження значної кількості кандидатських та докторських дисертацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за напрямом управління витратами підприємства показав, що значну увагу автори приділяють структурному аспекту цієї системи [1; 2; 3], її окремим елементам, зокрема, порівняльному аналізу традиційних та альтернативних методів управління витратами, визначенню особливостей їх застосування на практиці, недоліків та переваг [4; 5; 6]; моделюванню в управлінні витратами [7; 8]; системі показників аналізу витрат [9; 10; 11] тощо.

Однак, на наш погляд, недостатньо вивченим та розкритим залишається питання визначення альтернативних параметрів оцінки витрат за ознакою

**Елементи облікової політики, що впливають на витрати підприємства
та потребують вибору показників суттєвості**

Елементи облікової політики		Рекомендовані чинним законодавством показники суттєвості		Релевантні витрати
Назва елемента	Альтернативні варіанти	Якісні ознаки суттєвості	Поріг суттєвості	
Основні засоби				
Оцінка об'єкта за окремими компонентами	- оцінка об'єкта як цілісна одиниця; - оцінка об'єкта з виокремленням компонентів	% до первісної або балансової вартості	не визначено	- амортизація компонентів, - залишкова вартість списаного заміненого компонента
Умови визнання фінансової оренди	- операційна оренда; - фінансова оренда	строк корисного використання	понад 75%	- операційні витрати з оренди; - фінансові витрати за відсотками; - амортизація
Ознаки обміну комерційного характеру	- обмін із комерційною вигодою; - обмін без комерційної вигоди	- % до справедливої вартості активів, що обмінюються; - % зміни величини ризику часу та суми надходження грошових потоків між отриманим та переданим активом; - % зміни вартості частини підприємства, на яку впливає обмін	- до 10%; - не визначено; - не визначено;	залишкова вартість переданого об'єкту
Основні засоби та нематеріальні активи				
Підходи до переоцінки	- оцінка за собівартістю з урахуванням зменшення корисності; - оцінка за переоціненою вартістю з використанням індексу переоцінки; - індексація за ПКУ	різниця між балансовою та справедливою вартістю	до 10%	- амортизація; - втрати від уцінки об'єкту
		чистий прибуток	1%	
Критерії зменшення / відновлення корисності об'єкту		різниця між балансовою та справедливою вартістю	до 10%	- втрати від зменшення корисності об'єкту
		чистий прибуток	1%	
зміни інтенсивності або способів використання активів	не визначено			
Критерії капітального ремонту	- витрати періоду; - капіталізація витрат	сума витрат на ремонт	не визначено	- амортизація; - операційні витрати
Запаси				
Оцінка на дату балансу	- за собівартістю; - за чистою вартістю реалізації	різниця між балансовою та справедливою вартістю	не визначено	- втрати від знецінення запасів
Активи (окрім основних засобів)				
Ознаки обміну комерційного характеру	- обмін із комерційною вигодою; - обмін без комерційної вигоди	різниця між справедливою вартістю об'єктів обміну	до 10%	- собівартість переданого активу
Витрати				
Фінансові витрати	- витрати періоду; - капіталізація	час для підготовки кваліфікаційного активу до використання або реалізації	не визначено	- амортизація необоротних активів; - фінансові витрати за відсотками

Джерело: складено автором за джерелами [12; 14]

суттєвості у процесі прийняття рішень щодо підвищення ефективності управління ними, що зумовило мету цього дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні кризові економічні умови господарювання вплинули на зниження фінансової стабільності значної кількості підприємств, що супроводжується тенденцією стрімкої зміни цін майже на всі їх активи та зобов'язання. Це потребує від управлінців постійного моніторингу чутливості витрат до відповідних чинників.

Результати проведеного автором дослідження законодавчо-нормативної бази формування витрат комерційних підприємств дали змогу виявити варіативні параметри оцінки елементів звітності, що впливають на момент визнання та суму витрат, вибір яких повинні здійснювати менеджери вищого рівня (економічних, технічних, технологічних підрозділів), а результати – бути затвердженими керівником у Наказі про облікову політику [12].

Як інструмент управління витратами облікова політика використовується:

- на етапі створення підприємства, коли потрібно розробити політику;
- у процесі господарювання – з метою «встановлення політики для подій або операцій, які відрізняються за змістом від попередніх подій або операцій; які не відбувалися раніше» [13].

Тому на етапі організації/регулювання управління витратами важливу роль відіграє економічний аналіз, оскільки обрані та затверджені методи, окремі параметри оцінки витрат використовуються на умовно-постійній основі. Їх зміна може здійснюватися лише за зміни статуту підприємства, чинного законодавства та за умови забезпечення більш достовірного відображення витрат у фінансовій звітності [13].

Серед елементів облікової політики, які безпосередньо або опосередковано впливають на витрати підприємства та мають альтернативні варіанти, дозволені чинним законодавством, можна виокремити способи, процедури та методи, які:

- визначені, рекомендовані законодавством та потребують вибору конкретного варіанту. Наприклад, мінімальна вартісна ознака основних засобів у сумі 6000 грн. за податковим законодавством, яку найчастіше використовують у бухгалтерському обліку; створення забезпечень майбутніх витрат і платежів; методи оцінки запасів під час їх вибуття тощо;
- невизначені та потребують самостійного визначення на базі норм чинного законодавства та професійного судження фахівців підприємства.

Необхідно відзначити, що використання на практиці окремих обраних альтернатив параметрів оцінки витрат потребує визначення показників суттєвості: якісних ознак та порогів (кількісних критеріїв в абсолютному або відносному вираженні) (табл. 1).

З табл. 1 видно, що майже 50% з наведених ознак суттєвості не мають визначеного та рекомендованого законодавством значення кількісного критерію, оскільки на поріг суттєвості окремого суб'єкта господарювання впливає значна кількість зовнішніх та внутрішніх чинників, пов'язаних зі специфікою їхньої діяльності.

Методичні рекомендації № 635 також пропонують використовувати як базу «визначення кількісних критеріїв суттєвості інформації про господарські операції та події щодо витрат» суму чистого фінансового результату діяльності (до 2%) або загальну суму витрат (до 0,2%) [14].

Дослідження наказів про облікову політику виробничих підприємств дало автору змогу виявити, що найчастіше показники суттєвості, які впливають на витрати, детально не визначаються на підприємствах, іноді взагалі не встановлюються.

На нашу думку, це може бути доцільно лише щодо тих елементів, які не характерні для специфіки діяльності суб'єкта (наприклад, критерії капіталізації фінансових витрат тощо).

Однак питання реальної оцінки необоротних активів, запасів актуальне для керівництва, власників будь-якого підприємства, особливо в сучасних умовах нестабільності цін. Визначення інших альтернатив оцінки активів, господарських операцій, наведених у табл. 1, розширює можливості менеджерів впливу на формування витрат підприємства, а відповідно, і гнучкість управління ними.

Висновки. Дослідження законодавчо-нормативної бази формування витрат комерційних підприємств дало змогу автору виявити та систематизувати альтернативні параметри оцінки елементів звітності, що впливають на момент визнання та суму витрат, які потребують визначення та вибору критеріїв суттєвості.

Наявність варіативності кількісних та якісних ознак витрат, з одного боку, розширює діапазон управлінських рішень щодо релевантних витрат, відповідно, дає змогу визначити на практиці внутрішні резерви підвищення ефективності управління витратами. З іншого боку, це потребує економічної обґрунтованості вибору варіативних параметрів, що є перспективним напрямом подальшого дослідження.

Список літератури:

1. Андрущенко І.С. Формування системи управління витратами підприємств ресторанного господарства / І.С. Андрущенко // Технологический аудит и резервы производства. – 2015. – № 1(5). – С. 68–72.
2. Лісовський І.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління витратами промислових підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.04.04 / Ігор Вікторович Лісовський. – Хмельницький, 2016. – 223 с.

3. Курило О.Б. Структурування витрат підприємств у процесі формування економічних результатів : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук : 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Оксана Богданівна Курило; Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2014. – 27 с.
4. Козаченко Г.В. Управління затратами підприємства : монографія / Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, Г.А. Макухін. – К. : Либра, 2007. – 320 с.
5. Рудніченко Є.М. Перспективи використання нетрадиційних методів управління витратами на вітчизняних промислових підприємствах / Є.М. Рудніченко, С.Й. Ядуха, І.В. Лісовський // Економіка і регіон. – 2015. – № 5(54). – С. 40–47.
6. Сльозко Т. Методи обліку витрат чи методи управління витратами: проблема дефініцій / Т. Сльозко // Науково-практичний журнал Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 4. – С. 16–21.
7. Лісовський І.В. Формування моделі оптимізації інформаційно-аналітичного забезпечення управління витратами промислового підприємства / І.В. Лісовський, Є.М. Рудніченко // Бізнес інформ, 2015. – № 9. – С. 129–134.
8. Чиж В.І. Моделювання в управлінні затратами підприємств житлово-комунального господарства регіону / Маркетинг: теорія і практика. Збірник наукових праць СНУ ім. В. Даля. – 2013. – № 19. – С. 223–228.
9. Андрєєва Г.І. Система формування економічних показників як база аналізу господарської діяльності підприємства / Г.І. Андрєєва // Ефективна економіка. – 2014. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2872>.
10. Піскунова Н.В. Аналіз витрат виробництва як важлива ланка ефективного управління промислового підприємства / Наталя Василівна Піскунова, Маргарита Геннадіївна Федорець, Катерина Сергіївна Піскунова // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С.І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 13. – С. 357–364.
11. Дерій В.А. Економічні показники витрат підприємства та собівартості продукції в обліку, статистиці й аналізі / В.А. Дерій, С.Ю. Попіна // Облік і фінанси, № 2(68). – 2015. – С. 15–21.
12. Пчелинська Г. Сучасні проблеми оцінки витрат підприємства [Текст] / Ганна Пчелинська // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. зб. наук. пр. – 2016. – Вип. 3. – С. 39–44.
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» : наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999 р. № 137 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.help/law/137/>.
14. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. – Режим доступу: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id=293536.

УДК 338.1

Михайленко О.В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту

Національний університет харчових технологій

Ніколаєнко С.М., асистент
кафедри обліку і аудиту

Національний університет харчових технологій

Твердохліб Л.С., магістрант

Національний університет харчових технологій

ПРИБУТКОВІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА СПОСОБИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Михайленко О.В., Ніколаєнко С.М., Твердохліб Л.С. Прибутковість діяльності підприємства та способи її підвищення. У статті розглянуто роль прибутку і прибутковості в діяльності підприємства. Розкрито загальне поняття прибутковості як показника ефективності діяльності підприємства. Виявлено чинники, що впливають на прибутковість. Проаналізовано шляхи та резерви, що сприяють підвищенню прибутковості підприємства.

Ключові слова: прибуток, прибутковість, рентабельність, дохід, виручка.

Михайленко О.В., Николаенко С.М., Твердохлеб Л.С. Прибыльность деятельности предприятия и способы ее повышения. В статье рассмотрена роль прибыли и доходности в деятельности предприятия. Раскрыто общее понятие прибыльности как показателя эффективности деятельности предприятия. Выявлены факторы, влияющие на прибыльность. Проанализированы пути и резервы, способствующие повышению прибыльности предприятия.

Ключевые слова: прибыль, доходность, рентабельность, доход, выручка.